

מחקר השוואתי: משה דוד שו"ב וישראל בלקינד כמנחילי השפה העברית בשלהי המאה ה-19 והמאה ה-20

מ. שטרן

אוניברסיטת בר אילן בגליל המערבי ובצפת, ישראל

בהרצאתי אבקש להציג את פעילותם הברוכה של שני אישים אלו בהנחלת השפה העברית בארץ ישראל.

משה דוד שו"ב נולד במוינשטי ברומניה בשנת 1854. עד גיל 18 למד בישיבה, נשא אישה, למד שחיטה ועסק במקצוע זה. לכן שינה את שם משפחתו יענקוביץ לשו"ב(שוחט ובודק) על שם עיסוקו. הוא שאב את החיבה לארץ ישראל מדודו שעלה לארץ ישראל כבר בשנת 1864. הדוד חזר מספר פעמים לרומניה במטרה לעודד יהודים לעלות לארץ ישראל.

בחזרתו למוינשטי סיפר למשה הצעיר ספורים רבים על ארץ ישראל, ואף הכין אותו ל"בר המצווה". לאחר הפרעות ברומניה בשנת 1881, הקים שוב "חברה ליישוב ארץ ישראל", עלה ארצה וייסד את ראש פינה. שו"ב החליט לעבור לעבודה חינוכית עקב אי יכולתו לקבל את מרות פקידי הברון רוטשילד משנת 1885-1890 ניהל את ביה"ס בראש פינה, ושילב את הוראת העברית למרות כל הקשיים שהציבו בפניו ההורים, שרצו כי ימשיך ללמד באידיש. לאחר מכן עזב את ניהול ביה"ס מאי יכולתו לפרנס את משפחתו ממשכורתו כמנהל. הוא עבר לנהל את המושבה "משמר הירדן", נסע לאמריקה ושהה שם 4 שנים. הוא הקים שם גן ילדים ותלמוד תורה ששפת ההוראה הייתה עברית. הוא חזר לארץ והיה במשך 10 שנים מורה ראשי לעברית, בבי"ס של כ"יח בירושלים.

ישראל בלקינד נולד בשנת 1861 ברוסיה. אביו היה בין המורים הבולטים לעברית ברוסיה. אימו הקפידה לדבר עם ילדיה רק עברית. עם סיום לימודיו התיכוניים החל ללמוד במכללה בחרקוב.

לאחר הפרעות של שנת 1881, הקים בלקינד את אגודת ביל"ו, ובראש קבוצה של 14 ביל"ויים עלה ארצה בשנת 1882. עברו עליהם קשיי קליטה בארץ. בשנת 1884 הם ייסדו את המושבה גדרה. בשנת 1886 נבחר לוועד "חובבי ציון" ביפו, ועסק בעסקנות ציבורית, וכתוצאה מכך משקו סבל. לכן עזב את עבודת האדמה ועבר לעסוק בחינוך. בשנת 1889 ייסד ביפו את ביה"ס הראשון ששפת ההוראה הייתה עברית. מחוסר תקציב נסגר ביה"ס לאחר שנתיים. בהמשך לימד עברית במשך שנתיים בביה"ס של כ"יח בירושלים. הוא עבר לנהל את ביה"ס היסודי בראשון לציון, והחל לפעול להקמת בית ספר חקלאי ששפת ההוראה בו תהיה בעברית, כמתחרה לביה"ס "מקווה ישראל" ששפת ההוראה בו הייתה צרפתית, ורק מעטים מבוגריו המשיכו לעסוק בעבודת האדמה. הוא הביא לארץ יתומים מרוסיה, והקים את מוסדו: "קריית ספר" בראשון לציון. משם עבר המוסד גלגולים רבים: לשפיה, לבן שמן, לחדרה ולצפת. המעברים הרבים נגרמו מחוסר יכולתו למצוא תקציב למוסדו ולבסוף המוסד נסגר. למרות כל המעברים של המוסד, הוא דאג שהתלמידים ילמדו עברית וידברו עברית ועודדם לכך. בהרצאתי אבקש להציג את קווי הדמיון והשוני בין שני האישים הללו בהתייחסות ל: מניעי עלייתם, פעילותם בתחום הנחלת השפה העברית, אופיים והישגיהם. ד"ר מנחם שטרן, מרצה בשלוחות אוניברסיטת "בר אילן" במכללת הגליל המערבי ובמכללת צפת.